

bi mogli postati korisni za naučnike u Srbiji, i tako možda umanjiti animozitet koji prema njima postoji u nekim krugovima. Ipak, pitanje koje se neizbežno postavlja u podtekstu, jeste kada će ovdašnja naučna zajednica u Srbiji dostići nivo zrelosti na kom više neće biti neophodno pisanje priručnika za razumevanje stvarnosti.

Jana Bačević

Jasmina Vojvodić, Gesta, tijelo, kultura. Gestikulacijski aspekti u djelu Nikolaja Gogolja, Zagreb: Disput 2006

Telesna neverbalna komunikacija predstavlja pomalo zapostavljenu oblast proučavanja u ovdašnjim društvenim i humanističkim naukama. Rezultati takvih istraživanja pojavljuju se sporadično, izuzetno retko u vidu monografija, a nekada, kada se pojavi delo koje je posvećeno toj problematici nominalno, ispostavi se da je u pitanju potpuno šarlatanstvo, kako u pogledu načina na koji je obezbeđen eksplanatorni materijal, tako i u pogledu bavljenja njime u analitičkom i interpretativnom smislu, kao što je to slučaj s nedavno objavljenom "studijom" o poljupcu. Osobit vid prakse, simbolike i fenomenologije koji je svojstven kulturnim vidovima tog načina međuljudskog saobraćanja, ostaje na nivou izazova, često, za istraživače koji nisu verzirani do kraja u problematiku kojom se bave u faktografskom, teorijskom i metodološkom smislu.

Drugim rečima, da biste se bavili uspešno tom problematikom, potrebno je da posedujete istraživačku prilježnost, disciplinarnu ekspertizu i – dovoljno slobodnog duha da ne budete sputani formalnošću prethodnog. Studija o Gogoljevom korišćenju telesne neverbalne komunikacije predstavlja takav primer, upravo. To nije, naime, samo bavljenje gestovnošću u Gogoljevom delu, već i demonstracija suverenog kontekstualnog poznavanja kulture u kojoj je Gogolj živio i o kojoj je pisao. U tom smislu, iako originalno dolazi iz rusistike, a najšire gledano, mogla bi se svrstati u studija kulture, na primer, ova studija može se smatrati i doprinosom antropološkom proučavanju telesne neverbalne komunikacije. Njena autorka istakla se, već, u sociokulturno kontekstualnom razmatranju telesnih aspekata ljudske komunikacije, tako da joj razmatranje načina formiranja, funkcionisanja, tumačenja i prenošenja deljenog znanja nije strano, naprotiv.

Sâmo opredeljenje za bavljenjem telesnom neverbalnom komunikacijom u književnom delu predstavlja hrabru i originalnu ideju. Faktografija je implicitna, jednodimenzionalna i teška za sistematizaciju, uopšte. Autorka joj je prišla na izuzetno zanimljiv način – vršeći njenu ekstrapolaciju, pre negoli rekonstrukciju, u svrhu dobijanja idealtipskih deskriptivnih obrazaca koje je moguće podvrgnuti analizi. Za takav poduhvat, koji je izvela izuzetno uspešno, bilo joj je potrebno – pored verziranosti u Gogoljevo delo – poznavanje onog dijahro-

nog segmenta ruske kulture kojoj je to delo posvećeno, dometa gestovnih studija u svoj njihovoj raznovrsnosti, disciplinarnoj i kulturnoj, te vizija načina na koji može da uklopi jedno s drugim u cilju uspostavljanja istraživačke perspektive koja joj obezbeđuje najbolju analitičku i interpretativnu poziciju.

U bavljenju sâmom telesnom neverbalnom komunikacijom, autorka se opredelila za tzv. širi pristup proučavanju, kako bi to Kendon rekao, zauzevši stav da se većina vidova tog oblika komunikacije može smatrati gestom, u osnovi, odakle se okrenula relativno neuobičajenoj teorijskoj osnovi svojih razmatranja date problematike – ruskom proučavanju komunikacijskih aspekata ljudske telesnosti. Autorka je demonstrirala pored toga, naravno, svoje poznavanje onoga što bi se moglo nazvati *mainstreamom* gestovnih studija, ali se odlučila, ipak, da pristupi svom eksplanatornom materijalu sa teorijskih pozicija koje su nepoznate ili manje poznate, uglavnom, istraživačima koji nisu verzirani u ruski akademski kontekst. Već u tom smislu, njen napor predstavlja dragoceno teorijsko i metodološko iskustvo, bez obzira na to što – moram priznati – bilo mi je potrebno vremena da se naviknem na kulturnu kognitivnost koja se nalazi iza principa klasifikacije, na primer, koje zastupaju autori na koje se Vojvodić oslanja u tom smislu.

Autorka je uspela, međutim, da opravda teorijske osnove sa kojih je pošla, pokazujući, prvo, njihovu primenljivost na razmatrani materijal kroz striktnu i doslednu metodologiju interpretacije, zatim, postojanje paradigmatičnosti u principima koji ih ustrojavaju, te napokon, mogućnosti njihove dalje razrade, odnosno transformacije u analitičko oruđe koje je u stanju da prevaziđe onaj prvobtni zadatak, zarad kojeg je dizajnirano. Naime, pored svojevrsnog gestovnog čitanja pisanog Gogolja – da se tako izrazim, Vojvodić se poduhvatila transpozicije svog predmeta razmatranja i metodologije kojom to čini u medijalni kontekst sasvim različit od originalnog, baveći se igranim Gogoljem na kraju svoje studije. Pored toga što je zaokružila metodološku i predmetnu analitičku i interpretativnu sliku na taj način, autorka je pokazala način na koji se uspostavlja značenjska veza u proizvodnji telesne neverbalne komunikacije u pozorištu i na filmu, na osnovu tumačenja toga kako ona izgleda u književnom delu.

Gesta, tijelo, kultura predstavlja izuzetno bitan doprinos savremenim gestovnim studijama, ali može se preporučiti i onima koje zanimaju uslovi, načini i vidovi kulturne produkcije i reprodukcije sami po sebi. U pitanju je originalna, maštovita i sveobuhvatna studija ljudskog ponašanja u određenom društvenom i kulturnom kontekstu, nastala na osnovu istraživačkog pristupa koji je kadar, međutim, da ponudi i odgovore koji bi bili u stanju da prevaziđu taj kontekst, što bi bilo interesantno videti, svakako, u eventualnom budućem radu Jasmine Vojvodić, vezanom za sličnu problematiku.

Bojan Žikić